

UN FILON PREȚIOS

BUCUREȘTI

CRUCIADA COPILOR de Lucian Blaga
• Teatrul Național din București • Data
premierei: 17 ianuarie 1991 • Regia:
Laurian Oniga • Scenografia: Sică
Rusescu • Distribuția: Maia Mor-
genstern, Cecilia Bârbora Daneliuc, Dan
Puric, Claudiu Istodor.

Harnic, mult mai harnic decât celelalte teatre, Naționalul bucureștean ne-a invitat la o nouă premieră - a patra în actuala stagiune - propunându-ne, de această dată, unul dintre textele importante ale dramaturgiei românești: *Cruciada copiilor* de Lucian Blaga.

Poem dramatic de o fibră, de o respirație aparte - ca toate piesele lui Blaga și poate mai mult decât oricare dintre ele - *Cruciada copiilor* nu este o partitură simplă pentru o trupă de teatru. Scenicitatea, valențele spectaculare sînt incontestabile dar de o factură deosebită, pentru că nu se întemeiază pe situații, pe dialog sau pe caractere ci pe vibrația anume a ideii, pe forța de întrupare a metaforei, pe un dramatism interior și nu al alcătuirii literare propriu-zise.

Confruntat cu această dificultate - transformarea unui generos material poetic (generos, dar mai cu seamă poetic) în materie pentru creația scenică - regizorul Laurian Oniga a optat pentru o soluție ce se dovedește, credem, viabilă, poate cea mai indicată. Montarea sa nu încearcă să ascundă caracterul literar al scrierii ci, dimpotrivă, îl luminează, îl pune în evidență, descoperă în el și nu în pofida lui, temeiuri de interes scenic. Spectacolul

se înfiripă în fața noastră, actorii își creează un spațiu de joc - spațiu voit, declarat al convenției teatrale - din cîteva elemente de decor și de costum, apoi încep să citească, nu să interpreteze, textul. Citire logică, fără nuanțări urmărite cu tot dinadinsul ci doar cu accentele sugerate spontan, involuntar de o primă lectură. Textul îl fură, îl pasionează, se desprind de carte pătrunzînd, de fapt, în ea, în lumea plăsmuită de gîndul și de sensibilitatea poetului. Fiecare dintre actori joacă (ar fi mai corect spus: își imaginează), rînd pe rînd, mai multe personaje; fiecare personaj e jucat (sau imaginat), rînd pe rînd, de mai mulți dintre actori. Uneori, chiar se reia un fragment al textului, în altă interpretare, se încearcă - am putea spune - o sonoritate, o expresie scenică, o lumină, apoi altele și altele. Cu sîfială dar și cu nesaț, cu un fel de ingenuitate trufașă în fața Poeziei. Și cuvîntul "poezie" e scris în gînd cu literă mare; nu din emfază, ci pentru că așa se scrie numele unei ființe omenești.

Spectacolul tulbură, e convingător atîta vreme cît, aparent, e sărac în mijloace, cît timp țese și destramă universuri apelînd doar la lumini, întuneric, glasuri, chipuri, gesturi. Există, însă - și atunci vraja se rupe - tentația unei aglomerări inutile, chiar păgubitoare, de semne, simboluri, greșeala de a repeta o idee fără a o îmbogăți și fără a o nuanța. Pe scenă este un leagăn și asta ne sugera perfect universul copilăriei, dar apar și niște ghetuțe și un cărucior și jucării și scăunele și hăinuțe. Leagănul și glasurile mici care se aud din întuneric, parcă de pretutindeni, spuneau mai mult, mult mai mult, mai emoționant și mai convingător decât obiectele ce vin și pleacă de pe scenă dar nu rămîn. Sau rămîn ca simplă recuzită pentru că mesajul artistic pe care trebuiau să-l poarte fusese transmis deja.

Există un filon prețios în spectacolul lui Oniga, filon ce scade uneori, apoi crește iar, nu dispăre dar nici nu se împlinește pe deplin. La rădăcina lui stă curajul de a aborda într-un mod aparte o operă dramatică aparte, de a nu încerca o materializare a imaterialului. Neîmplinirile apar, credem, exact cînd acest curaj pălește, cînd regizorul simte nevoia de a explicita, de a da carne, în mod convențional, spiritului.

Și mai există, precis, o fisură în

eșafodajul spectacolului. Calea pe care și-o propune montarea - promițătoare, deși dificilă - presupunea forțe actricești nu numai puternice, dar de calibre egale, or această condiție nu e respectată. Dintr-o distribuție ce acoperea, se pare, rolurile piesei, pînă la premieră au rămas doar patru interpreți. De va fi fost sau nu dezertare, cauzele ei nu interesează publicul, deci nici pe cronicar (ar interesa pe eventualul cercetător al noțiunii de profesionalitate în desfășurarea procesului artistic, teatral, dar nu despre asta este vorba aici). Handicapul a fost depășit, chiar foarte bine dacă ne gîndim la bogăția de sugestii pe care o oferă interpretarea "în canon" a partiturii. Deci: tot răul spre bine!

Problema ce a rămas însă nerezolvată este aceea a diferenței de altitudine (și de amplitudine) între cei "patru negri mititei" rămași în joc. Spectacolul este ca o operă arhitecturală ce se sprijină pe patru piloni construiți din materiale diferite; e suficient să se încline într-o parte, să se năruie în alta și nu doar aspectul, armonia formelor ci chiar siguranța întregului edificiu sînt grav periclitate.

Vibrantă, tensionată, născută parcă dintr-o fulgerare de adevăr, creația Maiei Morgenstern ține piept cu strălucire interpretării datorate lui Dan Puric, actor din ce în ce mai interesant, cu compoziții de rafinată nuanțare, cu adîncimi de analiză dar și cu surprinzătoare accente ce nu țin de studiul unui rol ci mai curînd de intuiție, de un al șaselea simț. Sau cel dinții: al scenei.

Alături de ei, Cecilia Bârbora Daneliuc are o evoluție nu păgubitoare spectacolului dar extrem de oarecare. În ceea ce-l privește pe Claudiu Istodor, prezența sa este o necurmată, obositoare gesticulație; gesticulează, evident, cu mîinile, dar parcă și cu ochii ori cu vocea.

Cu neîmpliniri, cu unele gînduri neînchegate sau cu altele rostite prea explicit, *Cruciada copiilor* la Teatrul Național este un spectacol care trebuie văzut. Pentru că există în el, cum spuneam, un filon prețios ce ar fi păcat să rămînă nedescoperit.

CRISTINA DUMITRESCU